

JOSEPH RATZINGER / BENEDIKT XVI.

TEOLOŠKI NAUK
O PRINCIPIMA

ELEMENTI FUNDAMENTALNE TEOLOGIJE

Preveo s njemačkoga fra Ivan Ivanda



EX LIBRIS

BIBLIOTEKA ECUMENICA
Izdavač EX LIBRIS, Rijeka, 2010.
Za izdavača ŽELJKO MEĐIMOREC

Naslov izvornika
JOSEPH RATZINGER / BENEDIKT XVI.
Theologische Prinzipienlehre: Bausteine zur Fundamentaltheologie
© Sankt Ulrich Verlag 2008.

© za hrvatski prijevod: EX LIBRIS i DR. FRA IVAN IVANDA, 2009.

Urednik ZORAN GROZĐANOV
Lektura BERNARD BALON
Dizajn DAMIR BRALIĆ
Prijelom HRVOJE ŽIVČIĆ
Tisak GRAFOMARK

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice Rijeka
pod brojem 120806096
ISBN 978-953-6932-37-5

SADRŽAJ

Predgovor, 9

1. DIO

FORMALNI PRINCIPI KRŠĆANSTVA – KATOLIČKI POGLED, 13

1. POGLAVLJE

ODNOS STRUKTURE I SADRŽAJA U KRŠĆANSKOJ VJERI, 15

1. odjeljak. Mi-struktura vjere kao ključ za njezin sadržaj, 15

1.1.1.1. Što je danas konstitutivno za kršćansku vjeru?, 15

1.1.1.2. Krštenje, vjera i pripadnost Crkvi – jedinstvo strukture i sadržaja, 29

1.1.1.3. Crkva kao sakrament spasenja, 48

2. odjeljak. Strukture, sadržaji i stavovi, 63

1.1.2.1. Vjera kao obraćenje – metanoja, 63

1.1.2.2. Vjera kao spoznaja i kao praksa – temeljna opcija kršćanskoga Vjerovanja, 76

1.1.2.3. Vjera kao pouzdanje i radost – evanđelje, 86

2. POGLAVLJE

FORMALNI PRINCIPI KATOLICIZMA, 99

1. odjeljak. Pismo i predaja, 99

1.2.1.1. Antropološko utemeljenje pojma predaje, 99

1.2.1.1. Krštenje i izricanje vjere – oblikovanje tradicije i liturgija, 118

1.2.1.3. Nicejsko i Carigradsko Vjerovanje: povijest, struktura i sadržaj, 130

1.2.1.4. Kratke formule vjere? O odnosu formule i izlaganja, 142

1.2.1.5. Značenje otaca u izgradnji vjere, 155

2. odjeljak. Vjera i povijest, 179

1.2.2.1. Spasenje i povijest, 179

1.2.2.2. Povijest spasenja, metafizika i eshatologija, 201

2. DIO

FORMALNI PRINCIPI KRŠĆANSTVA

U EKUMENSKOJ RASPRAVI, 225

1. POGLAVLJE

OPĆI POGLED NA EKUMENSKU RASPRAVU O

FORMALNIM PRINCIPIMA VJERE, 227

2.1.1. Ekumenska situacija – pravoslavlje, katolicizam i reformacija, 227

2.1.2. Rim i crkve Istoka nakon ukidanja izopćenja iz 1054., 239

2.1.3. Pojašnjenja o pitanju 'priznanja' Confessio Augustana od strane Katoličke crkve, 257

2.1.4. Ekumena u slijepoj ulici? Priznanje izjave 'Mysterium Ecclesiae', 269

2. POGLAVLJE

SRŽNO PITANJE U KATOLIČKO-REFORMACIJSKOJ RASPRAVI:

PREDAJA I *SUCCESSIO APOSTOLICA*, 279

2.2.1. Sakrament reda (Ordo) kao sakramentalni izraz principa predaje, 279

2.2.2. Žrtva, sakrament i svećeništvo u razvoju Crkve, 292

2.2.3. Svećenik kao posrednik i sluga Isusa Krista u svjetlu novozavjetne poruke, 312

3. POGLAVLJE

KATOLICITET KAO FORMALNA

STRUKTURA KRŠĆANSTVA, 333

2.3.1. Pravo zajednice na euharistiju? 'Zajednica' i katolicitet Crkve, 333

2.3.2. Ekumena u mjestu, 349

3. DIO

FORMALNI PRINCIPI KRŠĆANSTVA I PUT TEOLOGIJE, 365

1. POGLAVLJE

STRUKTURNA PITANJA TEOLOGIJE, 367

3.1.1. Što je teologija?, 367

3.1.2. Crkva i znanstvena teologija, 376

2. POGLAVLJE

POVEZANOST TEOLOGIJE S PODRUČJEM ANTROPOLOGIJE, 387

3.2.1. Vjera i obrazovanje, 387

3.2.2. Vjera i iskustvo, 398

3.2.3. Dar mudrosti, 412

EPILOG

ODREĐENJE MJESTA CRKVE I TEOLOGIJE DANAS, 425

4.1. Bilanca vremena nakon Sabora

– neuspjesi, zadaće, nade, 425

4.2. Crkva i svijet: Pitanje prihvaćanja II. vatikanskog sabora, 438

Mjesto pojavljivanja prilogâ, 459

U bitne posljedice II. vatikanskog sabora za teologiju ubraja se i to da je njezino mišljenje i govorenje stalno upućeno na ekumensku dimenziju: premda ono najprije mora crpsti iz dubine crkvene predaje, ne može zaobilaziti ni činjenicu da postoje i drugi načini razvijanja kršćanske baštine koji su mu zadani kao pitanje. Ova situacija teologije donosi sa sobom činjenicu da pored svekolike raznolikosti njezinih tema, koja se još uvijek proširuje, u prvi plan neizbježno prodiru pitanja o konstrukcijskim principima cjeline. Naša nam duhovno-povijesna situacija najprije zadaje sasvim općeniti problem načina na koji se povijest može posredovati u sadašnjost – kako je moguće događaje i riječi jednoga prošlog vremena učiniti zbiljama i putevima sadašnjosti. U ekumenski usmjerenoj teologiji pitanjem postaje kako se međusobno odnose Pismo i predaja, a u susretu različitih predaja, što je zapravo predaja. Sasvim praktično, to znači da je posrijedi problem koje je valjano tumačenje biblijske baštine, odnosno, odakle vjera unutar tako raznovrsnih mogućnosti tumačenja crpi onu izvjesnost s kojom se može živjeti i za koju se može trpjeti i umrijeti. Sigurnost najbolje hipoteze nije dovoljna da bi se to objasnilo: kada se radi o životu, koji nije hipoteza, nego je jedanputan i neponovljiv, zahtijeva se neki drugi tip izvjesnosti. Stoga je pitanje o instanci obvezujućega tumačenja suuključeno u pitanje o odnosu Pisma i predaje.

Time se samo od sebe nameće i drugo žarište ekumenske rasprave o principima teologije: objektivni problem odnosa između Biblije i tradicije ima jedan osobni vid u tematici apostolske sukcesije. U njemu se ne radi o formalističkome mehanizmu neprekinuta polaganja ruku, nego o tematici osobne odgovornosti za položeno svjedočanstvo, o njegovoj povratnoj povezanosti sa zajednicom koja jamči za cjelinu, i opet, o njezinoj povratnoj povezanosti sa

sakramentom kao izrazom odricanja od vlastitoga truda i upućenosti svekolike vjere na molitvu, a istodobno i kao prisutnosti znakova koji Crkvi jamče jedinstvo njezine povijesti, ali i blizinu događaja uslišanosti koja se već dogodila. Jednostavno rečeno, 'apostolska sukcesija' je osobna i sakramentalna strana problema predaje, tumačenja i uprisutnjivanja poruke koja je dana jednom zasvagda. Utoliko je on uistinu problem principâ u potrazi za planom izgradnje kršćanskoga, i nije slučajno da uvijek iznova postaje tvrda jezgra i stvarni kamen kušnje ekumenskih razgovora.

No, time je istodobno dodirnuo i treće žarište ovoga pitanja, koje se u najnovije vrijeme – sasvim usko povezano s problematikom sukcesije – pojavljuje sve jasnije. To je pitanje katoliciteta kao strukturne forme vjere. Današnji svijet sve više obilježavaju velike anonimne organizacije koje nužno izrastaju iz zakonitosti tehničkih velestruktura i ponad svijeta rasprostiru neku vrstu sablasne noosfere koja više nema ništa zajedničkog s teilhardovskim optimizmom. U mjeri u kojoj čovjekova ovisnost doseže najobičnije stvari svakodnevice – svjetlo, voda, hrana, toplina – raste i nelagoda zbog nje, a sve izraženiji krik za anarhijom reakcija je na tjeskoban osjećaj posvemašnje ovisnosti koja bi mogla stvoriti novi oblik posvemašnje neslobode usred svih građanskih sloboda. U ovome kontekstu, među kršćanima raste napast da i velike crkve shvate kao takve nadorganizacije koje se ne može ukloniti, ali koje ne mogu biti prostor spasenja, nego izazivaju osjećaj nelagode. Budući da se uslijed nalogodâ 'svijeta' upravo od vjere očekuje neka vrsta protusvijeta, u kojemu se otvara ono zdravo i cjelovito, traženje utočišta u 'zajednici' postaje sve općenitije. Čini se da se samo u njoj može dogoditi ono što istinski pripada kršćanskome, svijet blizine i čovječnosti. No, ako je tomu tako, onda zajednica mora u dovoljnoj mjeri u sebi samoj nositi ono što joj je potrebno – riječ i sakrament; velika Crkva tada smije kao nositeljica organizacije pružati poželjne oblike pomoći za funkcioniranje vlastitoga htijenja, ali bivanje kršćaninom kao takvo ne može ovisiti o tomu. A to znači da i tematika apostolske sukcesije kao sažetak katoličkoga (i apostolskoga) principa postaje bespredmetna, a problem ispravna

tumačenja iz cjeline Crkve preseljava se u svaku pojedinačnu zajednicu. Pitanje je, međutim, je li tada zajednica još uvijek jamstvo koje nadilazi smrt? A ako to nije, može li onda uistinu jamčiti za *ovaj* život? Na ovomu se mjestu pokazuje da pitanje katoliciteta ne pogađa samo strukturu pridodanu principu zajednice kao onomu što je zapravo već dostatno, nego zadire i u temeljni čin same vjere te se ubraja u formalne principe kršćanskoga.

Kad sam prošle jeseni pristupio pregledavanju svojih radova koji su nastali tijekom zadnjega desetljeća, pokazalo se da su oni, uza svu raznovrsnost vanjskih povoda i njima primjerenih tema, određeni problemskim sklopom naše današnje situacije i da ih je moguće svrstati polazeći upravo od te situacije. Na taj način oni mogu poslužiti kao elementi za fundamentalnu teologiju kojoj je zadana rasprava o teološkim principima. Dakako – to su elementi, a ne dovršena zgrada. Utoliko je i naslov ‘Teološki nauk o principima’, uzet sam za sebe, pomalo prenategnuto, te mu nužno mora pripadati i podnaslov. Ono što nam zbirka ovih radova može pružiti jesu skicirani nacrti, zaleti prema velikoj temi koju okružujemo s raznih strana, i ništa više. Vrlo sam svjestan djelomičnosti i nedovršenosti ovih nastojanja; nadam se da ovi ‘elementi’, pored svekolike manjkavosti, ipak mogu biti pomoć u traganju za ekumenskom fundamentalnom teologijom koja nam je toliko potrebna.

Rim, na Veliku subotu 1982.
Joseph Ratzinger